

UN CURIÓS ATESTAT D'UN NOTARI PERALADENC (1686)

Èrika Serna i Coba
Arxivera

Els notaris han estat, des que aparegué la institució notarial catalana al segle XIII, aquelles persones dipositàries de la fe pública. A part dels documents notarians més coneguts, com els testaments, les compravendes, els capitols matrimonials, els inventaris de béns..., els seus protocols també recullen atestats, on certifiquen i donen testimoni de fets reals o, almenys, posen per escrit tot allò que expliquen les persones que requereixen els seus serveis.

Dins dels protocols del notari peraladenc Roc Albareda, hem localitzat un atestat molt curiós datat l'any 1686 en el qual es dona fe d'un miracle ocorregut a una nena de Cabanes¹.

Magdalena Salvayre, habitant del castell de Cabanes, explica al notari, sota jurament, com la seva filla de quatre anys "(...) no havia mai encara parlat ni feya senyals de parlar, y jo vehent que era cosa nova entre creaturas de semblant edat, pensant me que era per causa de algun impediment que los cirurgians ho podrian curar y fer-li tenir la paraula, me determini en fer-la mirar y regonexer per diffarents cirurgians (...)".

Un dels metges que visitaren la nena fou Glaudis Morell, de Peralada, el qual al final del document aporta també el seu testimoni, sota jurament: "(...) havent-la jo ben mirada viu [veié] que dita Maria ere muda de naturalesa y que aquella no tenia impediment algú que ab medecinas ni altres curacions humanas se pogués fer parlar; lo que conegui jo molt bé per la experiència tinch de mon art de cirurgia".

L'escriptura notarial recull el relat de tot aquest fet "extraordinari". La mare havia sentit que un nen

també mut havia recuperat la parla amb la intercessió de la Mare de Déu del santuari de l'Om, del veïnat de Pelacalç (Ventalló). Així que decidí, si més no, intentar-ho, ja que, amb la seva situació econòmica força precària, el futur de la Maria era més que incert, i "(...) prengué ab tota devoció dita Maria Santissima de l'Hom y li demani pregui i supliqui ab todas veras y de tot bon cor que fés que dita Maria, ma filla, parlàs y que no fos muda o bé que la milloràs de vida aportant-se-la en lo cel (...)".

En agraïment, va prometre fer donació al santuari de "la millor joya o prenda tenia en casa", que es materialitzà en l'entrega d'una tovallola guarnida de puntes, una vegada la nena començà a parlar "ab tota claretat".

L'església de Santa Maria de l'Om està situada a un quilòmetre del veïnat de Pelacalç i a la mateixa distància del de Montiró. Fou l'antiga església parroquial de Pelacalç fins que al segle XVII passà a dependre administrativament de la Parròquia de Sant Sadurn de Montiró i començà a créixer la seva fama com a santuari marià.

La Mare de Déu de l'Om era invocada per ensenyar a parlar els infants i es creia que tenia poders per tornar la parla als muts. Segons la llegenda, fou una pastora muda la qui trobà la imatge dins la soca d'un om. Els anys 1719 i 1737 s'organitzaren processons per demanar el miracle de la pluja, encara que no es coneixen els resultats d'aquestes invocacions².

El motiu del document notarial, l'expedició del qual no era gratuïta, fou, possiblement, el desig de la mare que aquest fet fos reconegut com a "diví" per part de les autoritats eclesiàstiques del Bisbat de Girona.

La descripció d'aquest miracle no deixa de sorprendre'ns, però cal situar-lo dins de la religiositat popular del Barroc, on les mostres externes d'elements religiosos intermediaris va créixer considerablement -amb el consegüent augment de l'emotivitat plàstica (cerimònies, processons, culte als sants...)- davant de la Reforma protestant, que va centrar els seus esforços en els llibres i la prohibició de culte a les imatges.

Els miracles, les aparicions, les supersticions, els conjurs, la devoció, les canonitzacions, els exvots, la conceptualització del més enllà (àngels, dimonis...), etc. s'incrementaren des del Concili de Trent a tot l'espai catòlic europeu.

El miracle, com a signe religiós, oferia un missatge per a tots els membres de la societat, alhora que esdevenia un instrument pedagògic d'enorme importància. Tot allò que ara ens sembla sorprenent i de difícil credibilitat per a alguns, segurament no ho era tant per a aquella gent, per a la qual l'espiritualitat religiosa constituïa tota una reforma concreta d'ordenació del seu univers natural i social.

El fet de recórrer a ajuts "extraordinaris" que els afavorissin en els seus afers més quotidians era considerat dins de la seva lògica.

Des de la perspectiva eclesiàstica, el miracle reafirmava la presència divina entre els homes i, per extensió, enfortia la pròpia autoritat temporal de l'Església sobre aquests.

Per a la pietat popular, la transcendència del miracle se sustentava en la seva funcionalitat, en el seu grau d'adaptabilitat a la solució d'un conjunt de necessitats que, a través del component extraordinari, podien ser satisfetes.

El mecanisme bàsic en la concessió del miracle era la relació directa entre l'individu beneficiat amb la Verge o el sant; eren menys freqüents les invocacions per mitjà de tercers.

Aquest punt exposa un aspecte de doble interès: el reforçament del discurs de la comunicació entre el cel i la terra i l'emfasització de la idea que una devoció adequada pot ser potencialment "beneficiada" amb la realització d'un miracle.

1 Arxiu Històric de Girona-Notaria de Peralada, Manual de Roc Albareda, núm. 785. Escripura signada a Peralada el dia 13 d'octubre de 1686.

2 BADIA i HOMS, Joan: "Peralada", dins *L'arquitectura medieval de les comarques gironines*, vol. II-A (l'Alt Empordà), Girona, 1978, pàg. 321-348.

Porta d'entrada de l'església de Santa Maria de l'Om (Pelacalç) (Fotografia extreta del llibre *Inventari d'esglésies de l'Alt Empordà*, de J. M. Gavin i Barceló)

AJUNTAMENT DE PERALADA

Peralada 10/11/1999

Il.lm. Sr. Alcalde- president
Ajuntament de Cabanes

Sr. Alcalde,

Em dirigeixo a vostè per tal de trametra-li el nostre butlletí que té una publicació trimestral. Aquest número conté un article escrit per l'arxivera Èrika Serna sobre un atestat d'un notari peraladenc, però que fa referència a un atestat datat l'any 1686 en el qual es dóna fe d'un miracle ocorregut a una nena de Cabanes.

Considerant que aquest tema pot ser del seu interès li enviu la publicació.

Atentament,

Susana García
Àrea de Cultura